

INTERNAL COMPLIANCE PROGRAM

Praktische leidraad over het waarom en hoe van een ICP voor export
Opgesteld door Dienst Controle Strategische Goederen van
de Vlaamse Overheid

Vlaanderen
verbeelding werkt

INHOUD

INLEIDING	3
1. WAT IS EEN ICP ?	5
2. WAAROM EEN ICP IMPLEMENTEREN ?	7
3. KENMERKEN	11
3.1. ENGAGEMENT SENIOR MANAGEMENT	11
3.2. WETGEVING	12
3.3. PRODUCTCLASSIFICATIE	14
3.4. TRANSACTIESCREENING - VERKOOPPROCES	15
3.5. EINDGEBRUIK	16
3.6. BESTEMMELING - EINDGEBRUIKER	17
3.7. OPLEIDING	18
3.8. RAPPORTERING	19
3.9. EVALUATIE - AUDIT	20
SLOTWOORD	23

INLEIDING

Exportcontrole is een containerbegrip dat vele ladingen dekt, van het aanboren van buitenlandse markten tot fysieke douaneverificaties op zendingen. In dit proces dragen zowel het bedrijfsleven als de bevoegde overheden een gedeelde verantwoordelijkheid om te voldoen aan de geldende regelgeving. Wat betreft de export van strategische goederen¹ is er ook speciale aandacht vereist voor de internationale strijd tegen nucleaire proliferatie² en tegen de ontwikkeling en het gebruik van massavernietigingswapens.

De dienst Controle Strategische Goederen wil exporteurs die in Vlaanderen gevestigd zijn met deze gids een leidraad bieden om aan deze verantwoordelijkheid tegemoet te komen en een bedrijfsintern exportcontrolesysteem te installeren, optimaliseren en/of verder te ontwikkelen. Deze gids is opgesteld als een beknopt handboek geschreven vanuit een pragmatische invalshoek. Het is in de eerste plaats bedoeld voor exporteurs van goederen voor tweeeërlei gebruik³ maar kan ook een handig instrument zijn voor elke exporteur van goederen met een mogelijke strategische waarde⁴.

De dienst Controle Strategische Goederen zet sinds jaren in op 'outreach' naar het bedrijfsleven toe en bewustmaking en toelichting over export compliance systemen is hierin een steeds prominentere rol gaan spelen. Op basis van aanbevelingen vanuit de internationale controleregimes waarvan België lid is en feedback van Vlaamse exporteurs is het idee gerezen deze gids op te stellen. De bedoeling is om een aantal werkbare tools, ideeën aan te bieden op het vlak van exportcontrole die u als exporteur aanzetten tot het implementeren van een internal compliance program (ICP) op maat van uw bedrijf.

1 Onder de noemer 'strategische goederen' wordt verstaan wapens en militair materiaal zoals opgelijst in de Gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen, en goederen voor tweeeërlei gebruik zoals opgelijst in bijlage I van de verordening (EG) nr. 428/2009.

2 De term 'nucleaire proliferatie' verwijst naar de verspreiding van kernwapens, splijtbaar materiaal en op wapens toepasbare nucleaire technologie en informatie, naar landen die niet als 'kernwapenstaten' erkend worden door het 'Verdrag betreffende de Non-Proliferatie van Kernwapens' (i.e. het non-proliferatieverdrag).

3 'Goederen voor tweeeërlei gebruik' zijn producten, met inbegrip van programmatuur en technologie, die zowel een civiele als een militaire bestemming kunnen hebben. Het betreft ook producten die gebruikt kunnen worden voor de aanmaak van biologische, chemische en/of nucleaire wapens of explosiemiddelen.

4 Goederen met een mogelijke strategische waarde zijn bijvoorbeeld goederen waarvan de technische kwalificaties nauw aansluiten bij de in de wetgeving vermelde goederen voor tweeeërlei gebruik.

1. WAT IS EEN ICP ?

ICP staat voor 'Internal Compliance Program', i.e. een intern (export)controlesysteem. Dit is een verzamelnaam voor interne bedrijfsmaatregelen die worden genomen opdat de exporten conform de actuele exportregelgeving gebeuren. Een goed ontwikkeld ICP heeft een positief effect op verschillende afdelingen binnen een bedrijf, zoals de afdelingen IT, verkoop, juridisch advies, marketing, enz.

Een ICP vormt een **faciliterend instrument** in het exportbeleid van uw bedrijf. Hoewel het op zich geen juridisch bindend instrument is, bouwt een ICP wel de nodige checks en controles in opdat het beoogde eindgebruik van de exportgoederen gegarandeerd en legitiem is en de van toepassing zijnde exportregelgeving gerespecteerd wordt. Het is m.a.w. een belangrijk werkinstrument om te garanderen dat uw bedrijf de exportcontrolewetgeving naleeft.

Voor exporteurs van goederen voor tweeërlei gebruik krijgt een ICP een bijkomende functie, met name het **detecteren en inschatten van mogelijke proliferatierisico's** die met de exporten van deze goederen gepaard kunnen gaan. Bovendien is het een absolute **voorwaarde om een globale exportvergunning voor goederen** voor tweeërlei gebruik te kunnen bekomen. De controle op het eindgebruik en de eindgebruiker bij een globale vergunning gebeurt immers door de exporteur. De dienst Controle Strategische Goederen doet slechts achteraf, bij de jaarlijks verplichte rapportering van de exporten onder een globale vergunning, haar controles. Het is dus de bedoeling dat het ICP in een zo vroeg mogelijk stadium van het verkoopproces de nodige controles op het beoogde eindgebruik en eindgebruiker inlast zodat eventuele risico's tijdig gedetecteerd worden en hieraan gepast gevolg gegeven kan worden.

De ontwikkeling van een ICP is steeds **maatwerk** en een reflectie van de middelen en noden van de exporteur. In de eerste plaats is het daarom belangrijk te bekijken wat het bedrijfsprofiel is op basis van de aard van de bedrijfsactiviteit (producent, systeemintegrator, (tussen)handelaar, distributeur, enz.), de eigendomsstructuur (KMO, multinational, moeder/dochterondernemingen, enz.), locatie, grootte van het personeelsbestand, exportomzet, aard en bedrijfsactiviteit van klanten, bedrijfsstructuur/interne organisatie, enz. Zo komt men tot een bedrijfsspecifiek 'profiel' dat een indicatie zal geven van wat de noden zijn van het bedrijf wat betreft een ICP en hoeveel mensen en middelen hiervoor vrijgemaakt kunnen worden. Ook zal afhankelijk daarvan bepaald kunnen worden welke elementen het ICP moet bevatten, hoe uitgebreid het moet zijn.

Een KMO zal wellicht minder middelen en personeel nodig hebben voor het beheer van zijn exportcontrolesysteem dan een multinational. Een bedrijf dat dagelijks tientallen exporten realiseert naar verschillende eindgebruikers heeft bijvoorbeeld behoefte aan een heel ander en complexer IT-opvolgingssysteem als onderdeel van het ICP dan een exporteur die slechts wekelijks of maandelijks een zending doet van strategische goederen.

Hoewel er geen "one fits all" ICP is, zijn er niettemin een aantal basisparameters waarop elk ICP een antwoord moet bieden. In hoofdstuk 3 van deze gids vindt u een overzicht van deze kenmerken en hoe ze kunnen worden opgenomen in het ICP.

2. WAAROM EEN ICP IMPLEMENTEREN ?

De idee dat een ICP een essentieel instrument is voor exportcontrole werd in de loop der jaren verankerd in zowel beleidsinstructies, brochures als wetgeving. In **internationale controleregimes**¹ zoals het Wassenaar Arrangement en de Nuclear Suppliers, welke de basis vormen van de Europese verordening betreffende goederen voor tweeeërlei gebruik, werden richtlijnen opgesteld. De EU heeft het gebruik van ICP's door exporteurs aangemoedigd in de verordening betreffende goederen voor tweeeërlei gebruik en organiseert regelmatig infosessies en seminars rond dit thema.

Onder andere in de volgende wetgeving en beleidsdocumenten worden exporteurs aangespoord een intern controlesysteem te hanteren:

- Verordening (EG) nr. 428/2009 van de Raad van 5 mei 2009 tot instelling van een communautaire regeling voor controle op de uitvoer, de overbrenging, de tussenhandel en de doorvoer van goederen voor tweeeërlei gebruik, artikel 12 (terug te vinden op <http://www.vlaanderen.be/int/csg>)
- Best Practice Guidelines on Internal Compliance Programs for Dual Use Goods and Technologies, Wassenaar Arrangement 2011 (<http://wassenaar.org/guidelines>)
- Principles and Examples of Good Practices, Nuclear Suppliers Group
- Strengthening Strategic Export Controls by Internal Compliance Programs. Second Revision (<http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC92964/sevini%20-%20online.pdf>)

De vraag is wat een ICP een exporteur precies kan opleveren. Het implementeren van een goed ICP vergt mensen en middelen en het is noodzakelijk om hier tegenover concrete resultaten te plaatsen.

Op **macroniveau** worden 3 belangrijke voordelen geïdentificeerd:

Het bijdragen aan het waarborgen van de internationale en geopolitieke veiligheid:

Kennis over het eindgebruik en de eindgebruiker van strategische goederen zorgt ervoor dat het risico op eindgebruik voor proliferatiedoeleinden tot een minimum beperkt wordt. Het is de bedoeling verdachte transacties reeds in een vroeg stadium te detecteren en te vermijden en met de informatie die wordt vergaard een bijdrage te leveren aan het werk van bevoegde overheden om aanleverroutes voor ongeoorloofd eindgebruik van strategische goederen te identificeren. Wanneer een exporteur bij een bepaalde bestelling een proliferatierisico detecteert, moet hij de bevoegde overheidsdienst hiervan steeds op de hoogte stellen zodat verder grondig onderzoek en communicatie naar partnerlanden kan gebeuren. Op die manier kan worden verhinderd dat de bestemming eventuele andere aanleverroutes tracht aan te boren.

¹ Met 'internationale controleregimes' worden de 5 multilaterale samenwerkingsinstellingen m.b.t. specifieke exportcontroleaangelegenheden bedoeld waarvan België lid is: 1. het Wassenaar Arrangement (WA) m.b.t. conventionele wapens en goederen voor tweeeërlei gebruik, 2. de Nuclear Suppliers Group (NSG) m.b.t. nucleaire goederen en technologie, 3. de Australia Group (AG) m.b.t. chemische en biologische producten en technologie, 4. het Missile Technology Control Regime (MTCR) m.b.t. rakettechnologie en 5. de Chemical Weapons Convention (CWC) m.b.t. chemische producten.

Het naleven van internationale verbintenissen en handelsrestricties:

Vlaanderen en België verbinden zich er binnen verschillende Europese en internationale fora toe een aantal verplichtingen na te komen wat betreft exportregelgeving van strategische goederen. Het is een gedeelde verantwoordelijkheid van zowel de bevoegde autoriteiten als de exporteurs van strategische goederen om de betreffende regionale, nationale, Europese en internationale wetgeving die hierrond wordt opgesteld, na te leven.

Het bijdragen aan de strijd tegen proliferatie van massavernietigingswapens:

Bepaalde strategische goederen, en meer specifiek goederen voor tweëerlei gebruik, zijn rechtstreeks bruikbaar voor het ontwikkelen of aanmaken van nucleaire, chemische en biologische massavernietigingswapens of voor rakettechnologie voor dragers die deze wapens kunnen vervoeren. Door een goede bedrijfsinterne exportcontrole wordt het risico tot een minimum beperkt dat deze strategische goederen in vijandige handen terecht komen.

Op **microniveau** zijn er meerdere directe voordelen:

Het uitwerken van een efficiënte exportflow:

Om controlemechanismen te kunnen integreren in het bedrijfsproces, is het in kaart brengen van de exportflow een vereiste. Deze oefening biedt de mogelijkheid om na te gaan waar er op dit vlak efficiëntiewinsten geboekt kunnen worden.

Het vergaren van kennis en controle over de aard en activiteiten van de eindgebruiker:

Deze kennis zorgt voor zekerheid over het beoogde eindgebruik van de betreffende producten en biedt de exporteur een beter inzicht in het profiel en de aankoopnoden van hun klanten.

De naleving van de exportcontrolewetgeving:

Elke exporteur wordt geacht de wetgeving na te leven. Een goed ICP helpt deze naleving te garanderen en vermijdt het begaan van ongewilde overtredingen.

Bijvoorbeeld: als deel van het ICP wordt voor elk exportproduct binnen een bedrijf in een intern (elektronisch) systeem de verwijzing naar de productcategorie in bijlage I van de verordening 428/2009 specifiek opgegeven. Op die manier is meteen gekend voor welk product al dan niet een exportvergunning aangevraagd moet worden.

Het minimaliseren van het risico op betrokkenheid bij ongeoorloofde exporten en/of proliferatiepraktijken:

Aangezien de betreffende wetgeving vaak ingewikkeld is, zal het opnemen van de praktische aspecten in de exportflow ervoor zorgen dat ook de macro-economische doeleinden ervan gerespecteerd worden.

Bijvoorbeeld: in het ICP kan een lijst van gevoelige industriële sectoren geïntegreerd worden (zoals bedrijven die satelliettechnologie ontwikkelen of bedrijven die opgenomen werden in EU sanctieregimes t.a.v. specifieke landen). Wanneer een klant op deze lijsten voorkomt, is dit een teken voor extra waakzaamheid en kan de bevoegde overheid ingelicht worden.

Vermijden te worden opgenomen op een lijst met geïdentificeerde entiteiten van sommige actoren en overheden:

Doordat de exportwetgeving strikt wordt nageleefd en opgevolgd, worden verdachte transacties snel gedetecteerd. Het (al dan niet onbewust) deelnemen aan verdachte transacties, kan er toe leiden dat uw bedrijf het risico loopt door sommige overheden of instellingen te worden opgenomen op een lijst van entiteiten met een groter risico op verdachte transacties.

Bijvoorbeeld: een financieringsinstelling plaatst uw bedrijf op een interne lijst waardoor toekomstige betalingen en/of inkomsten steeds geblokkeerd en/of onderzocht worden. Hierdoor verliest u kostbare tijd in het bestellings-/leveringsproces.

Bewustmaking personeelsleden:

Door het implementeren van een ICP zullen personeelsleden zich bewuster zijn van de problematiek waardoor ze alerter zullen reageren op eventuele verdachte bestellingen.

Bijvoorbeeld: het ICP zal aangeven dat voor de export van goederen voor tweërlei gebruik een exportvergunning nodig is waardoor de verkoopverantwoordelijke weet dat er een controle op het eindgebruik en de eindgebruiker nodig is. Hij/zij zal er aandachtiger op zijn dat de communicatie vlot verloopt, dat een bedrijfsspecifiek e-mailadres gebruikt wordt door de klant, dat er duidelijk gecommuniceerd wordt door de klant over de noden wat betreft het eindgebruik, enz.

Bedrijfsreputatie:

Het naleven van de exportwetgeving en het hanteren van een ICP zullen het risico op ongeoorloofde transacties tot een uiterst minimum beperken en aan uw klanten, leveranciers en de bevoegde autoriteiten de betrouwbaarheid van uw bedrijf aantonen.

Bijvoorbeeld: doordat een exporteur beschikt over een effectief en efficiënt ICP zal systematisch worden aangegeven wanneer bijkomende specifieke documenten nodig zijn voor het aanvragen en verkrijgen van een exportvergunning. Wanneer een vergunningsaanvraag reeds vanaf de datum van aanvraag alle noodzakelijke en correct ingevulde documenten bevat, zal dit de behandelingstermijn van de aanvraag aanzienlijk inkorten.

Mogelijkheid tot het bekomen van een globale exportvergunning:

De dienst Controle Strategische Goederen wil naast haar rol als controlerende autoriteit een faciliterende actor zijn in de uitoefening van haar bevoegdheden. De aanvraagprocedure voor een uitvoervergunning neemt veel tijd in beslag, echter tracht de dienst Controle Strategische Goederen via de mogelijkheid van het gebruik van een globale exportvergunning een meer flexibele oplossing te bieden voor exporteurs die zelf de nodige aandacht besteden aan eindgebruikers- en transactiecontroles. Het toekennen van een globale vergunning is in belangrijke mate afhankelijk van het door de exporteur aanleveren van afdoende garanties dat hij de wetgeving naleeft en zelf een controle doet op het beoogde eindgebruik en de beoogde eindgebruiker. In de vorm van een ICP dat deel uitmaakt van de interne bedrijfsstructuur kunnen deze garanties geboden worden.

Bijvoorbeeld: de mogelijkheid om exporten te realiseren onder een globale vergunning, biedt de exporteur een grotere flexibiliteit in de klantenprospectie en de levertermijnen.

3. KENMERKEN

De dienst Controle Strategische Goederen detecteert negen belangrijke deelaspecten van een goed ICP. Hieronder vindt u telkens een korte toelichting en enkele tips waarmee u als exporteur verder aan de slag kan. Het is afhankelijk van uw bedrijfsprofiel op welke manier u deze 9 deelaspecten kan integreren in uw bedrijfsspecifiek ICP.

3.1. ENGAGEMENT SENIOR MANAGEMENT

Een ICP dient gedragen en bekrachtigd te worden door het senior management van het bedrijf. Het moet duidelijk zijn dat het een gedeelde verantwoordelijkheid voor alle medewerkers binnen een bedrijf betreft en dus ook voor het senior management. Er moet vanuit de directie- of bestuursraad een duidelijke '**commitment to compliance**' gegeven worden. Dit kan zich vertalen in een formele beleidsverklaring en een duidelijke structuur.

Middelen:

- **Beleidsverklaring:**
- **Aanduiden/aanwerven van een Chief Export Control Officer**, verantwoordelijk voor:
 - > het ontwikkelen en uitwerken van het ICP;
 - > het ontwikkelen van een evaluatietool van het ICP;
 - > het updaten van het ICP met nieuwe regelgeving, nieuwe prospectielanden, enz.;
 - > het contact met bevoegde overheden;
 - > het behandelen en opvolgen van verdachte bestellingen/aanvragen;
 - > de interne communicatie over het ICP;
 - > het aansturen van de verantwoordelijken voor de evaluatie van en training over het ICP;
 - > het aanstellen van een Export Control Officer per divisie;
 - > ...
- **Beleidsinstructie** naar het middenkader dat verantwoordelijk is voor de ontwikkeling en implementatie van het ICP:
 - > Algemene richtlijnen en kader;
 - > Vastleggen van vaste jaarlijkse (of halfjaarlijkse) rapporteringsverplichting aan het directiecomité;
- **Uitwerken van een duidelijke structuur:**
 - > werken met een aangepast organigram of flow-chart;
 - > Identificatie van verantwoordelijke medewerkers of een verantwoordelijke unit (en plaatsvervangers bij afwezigheid);
- **Regelmatige opvolging en evaluatie** door het senior management;

3.2. WETGEVING

De basis van de invulling van het ICP wordt gevormd door de betreffende regelgeving. Voor de export van goederen voor tweërlei gebruik gaat het over de **verordening (EG) nr. 428/2009** van de Raad van 5 mei 2009 tot instelling van een communautaire regeling voor controle op de uitvoer, de overbrenging, de tussenhandel en de doorvoer van producten voor tweërlei gebruik. Daarnaast dient ook rekening te worden gehouden met **sanctieregimes** die uitgevaardigd worden door de EU t.a.v. bepaalde landen en/of regio's, alsook met nationale regelgeving. Sommige van deze sanctieregimes viseren specifiek (welbepaalde) goederen voor tweërlei gebruik en/of welbepaalde bestemmingen en/of eindgebruiken. Indien relevant voor de betrokken exporten dient deze regelgeving uiteraard in het ICP te worden ingebed. De implicaties en verplichtingen die voortvloeien uit deze sanctieregimes moeten opgevangen worden door het ICP zodat de bedrijfsexporten hierop gescreend kunnen worden.

Regelgeving:

- Verordening (EG) nr. 428/2009 van de Raad van 5 mei 2009 tot instelling van een communautaire regeling voor controle op de uitvoer, de overbrenging, de tussenhandel en de doorvoer van producten voor tweërlei gebruik
- Besluit van de Vlaamse regering van 14 maart 2014 tot regeling van de uitvoer, doorvoer en overbrenging van producten voor tweërlei gebruik en het verlenen van technische bijstand
- Sanctieregimes:
 - **Noord-Korea:** verordening (EG) 329/2007 van de Raad van 27 maart 2007 betreffende beperkende maatregelen ten aanzien van de Democratische Volksrepubliek Korea
 - **Iran:** verordening (EU) nr. 267/2012 van de Raad van 23 maart 2012 betreffende beperkende maatregelen ten aanzien van Iran en tot intrekking van verordening (EU) nr. 961/2010
 - **Syrië:** verordening (EU) nr. 36/2012 van de Raad van 18 januari 2012 betreffende beperkende maatregelen in ht licht van de situatie in Syrië en tot intrekking van verordening (EU) nr. 442/2011
 - **Rusland:** verordening (EU) nr. 833/2014 van de Raad van 31 juli 2014 betreffende beperkende maatregelen naar aanleiding van de acties van Rusland die de situatie in Oekraïne destabiliseren

Een overzicht van de EU sanctieregimes vindt u op:

http://eeas.europa.eu/cfsp/sanctions/docs/measures_en.pdf

Aan de basisverordeningen die deze sanctieregimes instellen worden vaak wijzigingen of aanvullingen gedaan. Deze zijn terug te vinden op bovenstaande link. Het is de bedoeling dat het ICP steeds wordt geüpdatet door de nieuwe en/of bijkomende maatregelen te implementeren, zodat het intern controlesysteem actueel blijft.

Op basis van de regelgeving moet vervolgens bepaald worden of voor een specifieke export al dan niet een exportvergunning aangevraagd dient te worden. Het ICP dient de **aanvraagprocedure** nauwkeurig en gedetailleerd te beschrijven zodat deze gemakkelijk te volgen en uit te voeren is door de verantwoordelijke medewerkers binnen het bedrijf. Het moet duidelijk zijn waar de nodige aanvraagformulieren te vinden zijn en welke de betrokken bevoegde autoriteiten zijn.

In België is het zo dat voor exporten van strategische goederen de gewesten bevoegd zijn. De gewesten treden ook op als zogenaamd 'front office' voor vragen in verband met sanctieregimes. Indien nodig verwijzen zij u verder door naar bevoegde federale departementen.

In VLAANDEREN gevestigde exporteurs kunnen terecht bij:

DEPARTEMENT INTERNATIONAAL VLAANDEREN
DIENST CONTROLE STRATEGISCHE GOEDEREN
Boudewijnlaan 30, 1000 Brussel
TEL: +32 2 553 48 80
FAX: +32 2 553 60 37
E-MAIL: csg@iv.vlaanderen.be

In het WAALS GEWEST gevestigde exporteurs kunnen terecht bij:

S.P.W.
Direction Générale Opérationnelle de l'Economie, de l'Emploi et de la Recherche
Direction des Licences d'Armes
Chaussée de Louvain 14
5000 Namur
TEL: +32 81 64 97 51
FAX: +32 81 64 97 60
E-MAIL: licences.dgo6@spw.wallonie.be

In het BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST gevestigde exporteurs kunnen terecht bij:

DIRECTIE BRUSSELS INTERNATIONAL
City Center
Kruidtuinlaan 20
1035 Brussel
TEL: +32 2 800 37 27
FAX: +32 2 800 38 24
E-MAIL: calu@gob.irisnet.be

3.3. PRODUCTCLASSIFICATIE

Als exporteur wordt u verondersteld uw producten te kennen en ze te screenen aan de van toepassing zijnde exportregelgeving.

Bijlage I van de verordening (EG) nr. 428/2009 bevat de lijst met alle producten (inclusief software en technologie) die gecatalogeerd worden als zijnde voor tweëerlei gebruik en waarop deze verordening van toepassing is. Het is de bedoeling dat u uw producten met de overeenkomstige categorie uit deze verordening labelt zodat in het ICP kan aangegeven worden dat voor de export van deze producten een vergunning vereist is.

Indien u optreedt als trader, vraagt u bij uw leveranciers na of een product al dan niet vermeld wordt in deze Europese regelgeving of vraagt u de technische fiche op en doet u dit technische onderzoek zelf. Indien gewenst of noodzakelijk zijn de technische experts van de dienst Controle Strategische Goederen steeds beschikbaar voor advies.

Ook in de verschillende sanctieregimes worden vaak specifieke producten opgenomen die onderhevig zijn aan een exportvergunning of zelfs volledig verboden voor export naar een welbepaald land. Dit dient gereflecteerd te worden in het ICP.

Wat betreft de **productclassificatie** moet het ICP bijgevolg de volgende vragen beantwoorden:

- Wat zijn de technische specificaties van het product?
- Wordt het product vermeld in de dual use-verordening?
- Wordt het product vermeld in de sanctieregelgeving ten aanzien van een bepaald land?
- Onder welke categorie op de controlelijsten kan het product geplaatst worden? Komt het in aanmerking voor een de controle of soepeler exportregime?
- Is voor het product een exportvergunning vereist? Zo ja, welke?

De classificatie 'voor tweëerlei gebruik' is niet afhankelijk van het land van bestemming/eindgebruik, noch van het (opgegeven) eindgebruik. Het zijn de technische eigenschappen van het item zelf die bepalen of een item al dan niet voorkomt op de lijst met goederen voor tweëerlei gebruik in de verordening (EG) nr. 428/2009.

Bijvoorbeeld: wenst een bedrijf triethanolamine te exporteren, dan moet het 1C350.46 opgeven als classificatienummer voor tweëerlei gebruik (conform de laatste wijziging van bijlage I van de verordening 428/2009 door de gedelegeerde verordening 1382/2014).

3.4. TRANSACTIESCREENING - VERKOOPPROCES

Het verkoopproces wordt bij voorkeur opgevolgd via een geautomatiseerd (elektronisch) systeem, zodat de mogelijkheid wordt geschapen om in elke fase van dit proces de nodige controles te kunnen inlassen. Op die manier kan reeds in een vroeg stadium een problematische of verdachte transactie opgemerkt worden. De verkoopafdeling van uw bedrijf moet deze onregelmatigheden melden in het elektronisch systeem zodat de verantwoordelijke voor het ICP op de hoogte is, maar ook de andere medewerkers in het bedrijf – bijvoorbeeld de productieafdeling, orderpicking, boekhouding, etc. – die betrokken zijn bij de bestelling en levering van goederen naar de klant.

Er dient ook aandacht te worden besteed aan de zogenaamde '**catch all**'-clausule die vervat zit in artikel 4 van de verordening (EG) nr. 428/2009. Deze clausule bepaalt dat voor **goederen die niet voorkomen op de controlelijsten** toch een exportvergunning vereist is indien er aanwijzingen zijn dat ze gebruikt zullen worden voor de aanmaak of ontwikkeling van chemische, biologische of nucleaire wapens of raketten die dergelijke wapens naar hun doel kunnen voeren of indien ze bestemd zijn voor militair eindgebruik in landen waarop een internationaal of Europees wapenembargo van kracht is.

Het verkoopproces moet dus nauwkeurig gemonitord worden. Naast de productclassificatie kan dit bereikt worden door o.m. volgende zaken in het geautomatiseerd systeem te integreren:

- Red Flags: een systeem van 'red flags' waarbij onregelmatigheden automatisch worden gesignaleerd en het systeem deze bestelling blokkeert totdat ze – na analyse – manueel kan worden gedeblokkeerd door de betrokken verantwoordelijken;
- Aanduiding of een exportvergunning al dan niet vereist is, hetzij op basis van het product, hetzij op basis van het eindgebruik;
- Aanduiding welke vergunnings- en/of douanedocumenten vereist zijn voor de export van een bepaald product;
- Tijdslijn van het klantencontact en de effectieve bestelling;
- Catch-all' clausule: red flag indien artikel 4 van verordening 428/2009 mogelijk van toepassing is;
- Schematische voorstelling van het verkoop- en exportproces;
- Behandelingstermijnen van vergunningsaanvragen

3.5. EINDGEBRUIK

Voor elke bestelling moet bekeken worden wat het beoogde eindgebruik is (of kan zijn). In de eerste plaats wordt deze informatie verkregen door het klantencontact en door nazicht van open - i.e. publiek toegankelijke - bronnen over de eindgebruiker in kwestie. Om een aantal garanties te verkrijgen dient in een vroeg stadium van het verkoopproces een **eindgebruikerscertificaat** (hierna: EUC) te worden opgemaakt en ondertekend door de klant. Hierin wordt het beoogde eindgebruik duidelijk omschreven en verbindt de ontvanger van de goederen er zich toe deze niet te gebruiken voor proliferatiedoeleinden of het aanmaken van massavernietigingswapens.

In dit document wordt ook aangegeven of het eindgebruik al dan niet defensiegerelateerd is, waar de goederen zich precies zullen bevinden en wat de bestelde hoeveelheden zijn. Dit is een belangrijk document om uw klant te responsabiliseren over het gebruik van strategische goederen. Het is de bedoeling dat een eindgebruikerscertificaat bekrachtigd wordt door een competente autoriteit¹ in het land waar de eindgebruiker gevestigd zodat er ook officieel wordt bevestigd dat het beoogde eindgebruik zal gebeuren door een erkende en bestaande eindgebruiker. Het standaardformulier voor een EUC kan u downloaden op **www.vlaanderen.be/csg**.

Voor de export van goederen voor tweëerlei gebruik naar een militaire of defensiegerelateerde eindgebruiker dient steeds een individuele exportvergunning te worden aangevraagd.

Wat betreft **het eindgebruik** moet het ICP ervoor zorgen dat medewerkers aandacht hebben voor de volgende zaken:

- Is het opgegeven eindgebruik logisch?
- Werde een normale hoeveelheid van het product besteld?
- Is het eindgebruik in overeenstemming met de bedrijfsactiviteit van de eindgebruiker?
- Werde er een EUC opgemaakt?
- Werde het EUC reeds gecertificeerd door een bevoegde autoriteit ter plaatse?
- Wordt er informatie teruggevonden over de eindgebruiker op open bronnen waaruit duidelijk de aard van de bedrijfsactiviteiten blijkt?
- Worden de goederen ter plaatse geïnstalleerd door de exporteur?
- ...

¹ Een 'bevoegde autoriteit' om het EUC te controleren is bijvoorbeeld de Belgische ambassade in het land van eindgebruik, de lokale kamer van koophandel, een bevoegd ministerie van het land van eindgebruik.

3.6. BESTEMMELING - EINDGEBRUIKER

Een ICP dient grondig aandacht te besteden aan het belang van het screenen van de bestemming en/of eindgebruiker. De aard van de bedrijfsactiviteiten van de klant is immers een zeer belangrijke indicator voor het beoogde eindgebruik van de goederen.

Het eindgebruikerscertificaat vormt ook hier een basisstuk van de controle. Een bevoegde autoriteit (bijvoorbeeld de Kamer van Koophandel, het Ministerie van Economie of de Belgische ambassade ter plaatse) in het land van bestemming zal immers nagaan of het bedrijf in kwestie bestaat en geregistreerd is en of de verklaringen en de handtekening in het EUC authentiek zijn.

In het **klantencontact** gaat het er om alert te zijn op o.a. volgende zaken:

- Wordt er informatie teruggevonden over de eindgebruiker op open bronnen?
- Wordt de bestemming vermeld in de sanctieregeling t.a.v. het betreffende land van bestemming?
- Is de bestemming gevestigd in een land waarop internationale of Europese handelsrestricties van kracht zijn?
- Zijn de bedrijfsactiviteiten van de klant duidelijk?
- Was er een persoonlijk contact met vertegenwoordigers van de bestemming/ eindgebruiker?
- Werd er een EUC opgemaakt? Zijn de verklaringen hierin duidelijk? Is het correct en volledig ingevuld?
- Beschikt de eindgebruiker over een adres (niet louter een postbus)?
- Hoe verliep het klantencontact?
- Zijn de leveringsmodaliteiten duidelijk?
- Betreft de klant een distributeur? Zo ja, zijn de eindklanten gekend? Kunnen er voldoende garanties op een correct en civiel eindgebruik worden geboden?
- ...

3.7. OPLEIDING

Gezien de aard van het ICP (flexibel, actueel) moeten medewerkers regelmatig worden opgeleid en geïnformeerd over de werking ervan. In de opleidingen/informatiesessies dient duidelijk naar voren te komen dat de implementatie en goede werking van een ICP een gezamenlijke inspanning en verantwoordelijkheid vergen.

Niet enkel de medewerkers die rechtstreeks verantwoordelijk zijn voor de implementatie van het ICP dienen op de hoogte te zijn van dit mechanisme. Het moet een systeem zijn dat gekend is binnen het hele bedrijf zodat iedereen alert kan zijn voor mogelijke problemen. Daarom is het aangeraden het ICP op te nemen in bedrijfsalgemene opleidingen. Voor directe betrokkenen is het uiteraard de bedoeling dat zij op een regelmatige basis worden bijgeschoold wat betreft het ICP. Een belangrijk onderdeel van deze opleiding zal betrekking hebben op nieuwe wetgeving, aanpassingen in de productlijsten en nieuwe sanctieregimes.

In de **training** over ICP dienen volgende zaken aan bod te komen:

- Regelgeving
- Belang en relevantie van het ICP voor het bedrijf
- ICP als een gedeelde verantwoordelijkheid
- Werking van het ICP
- Structuur/schematisch overzicht van het ICP
- Valkuilen
- Hoe verdachte bestellingen te detecteren
- Hoe een correcte productclassificatie te maken
- ...

3.8. RAPPORTERING

Het rapporteringsluik binnen een ICP bestaat uit twee delen. Enerzijds het intern rapporteren van onregelmatigheden, anderzijds het rapporteren aan de bevoegde overheid.

Het doel van het ICP is om onregelmatige bestellingen te detecteren en er voor te zorgen dat de betrokken en verantwoordelijke medewerkers binnen het bedrijf hier meteen van op de hoogte worden gesteld zodat zij dit verder kunnen opvolgen. Er moet dus een snelle en efficiënte **interne rapportering** gebeuren bij voorkeur op basis van een aantal vastgestelde procedures of automatisch door het ingeven van gegevens in het elektronisch ICP-systeem. Het moet in ieder geval duidelijk zijn wie de verantwoordelijke medewerkers zijn die gecontacteerd moeten worden en welke actie er vervolgens genomen moet worden om de situatie te regulariseren.

Eén van de gebruiksvoorwaarden van een globale exportvergunning voor goederen voor tweërlei gebruik is een **jaarlijkse rapportering** van de gedane exporten onder de betreffende vergunning **aan de dienst Controle Strategische Goederen**. Deze rapportering maakt deel uit van het ICP van een bedrijf.

Een **jaarlijkse rapportering** bevat de volgende elementen:

- beschrijving van de geëxporteerde goederen met hun corresponderende (sub) categorie in verordening (EG) nr. 428/2009
- waarde en hoeveelheid per export van de goederen voor tweërlei gebruik
- data van de verrichte uitvoeren
- naam en adres van de bestemming en eindgebruiker

Daarnaast dienen de verkoopdocumenten voor een periode van 7 jaar te worden bijgehouden. Deze verkoopdocumenten omvatten het order, de factuur, het eindgebruikerscertificaat, douaneaangifte documenten, enz.

De verplichte elementen zijn vermeld in artikel 11 van het Besluit van de Vlaamse Regering van 14 maart 2014.

3.9. EVALUATIE - AUDIT

Om de effectiviteit en efficiëntie van het ICP te behouden en te maximaliseren is een interne audit op regelmatige tijdstippen aangewezen. Dit maakt deel uit van een proces van continue verbetering van de interne bedrijfsprocessen.

De evaluatie van het ICP gebeurt bij voorkeur door een entiteit die buiten de verkoopafdeling staat om een onafhankelijke kijk te waarborgen. Afhankelijk van het bedrijfsprofiel kan ook geopteerd worden om de audit uit te besteden aan een externe specialist.

Ook de dienst Controle Strategische Goederen kan een audit doen indien een exporteur van goederen voor tweërlei gebruik dit wenst of indien de dienst dit nodig acht in het kader van een specifieke exportvergunningsaanvraag.

Kenmerken van een audit:

- regelmatig uitvoeren, bij voorkeur jaarlijks
- audit door een andere bedrijfsentiteit of eventueel extern bureau laten uitvoeren
- ad random inspecties

SLOTWOORD

Deze leidraad werd opgesteld door de dienst Controle Strategische Goederen, bevoegd voor de controle op de in-, uit- en doorvoer en overbrenging van strategische goederen, i.e. defensiegerelateerde producten, ander voor militair gebruik dienstig materiaal, ordehandhaveingsmateriaal, civiele vuurwapens, onderdelen en munitie en producten en technologie voor tweëërlei gebruik. Meer informatie over deze controlefunctie, het exportcontrolebeleid en de werking van de dienst vindt u op

www.vlaanderen.be/csg

U kan uw feedback, opmerkingen, suggesties m.b.t. deze publicatie steeds aan de dienst Controle Strategische Goederen bezorgen via

csg@iv.vlaanderen.be

Colofon

Dit is een uitgave van het Departement internationaal Vlaanderen
dienst Controle Strategische Goederen

Inhoud: Lotte Bruynen
Grafisch ontwerp: Hilde Creten

Vlaanderen
verbeelding werkt